

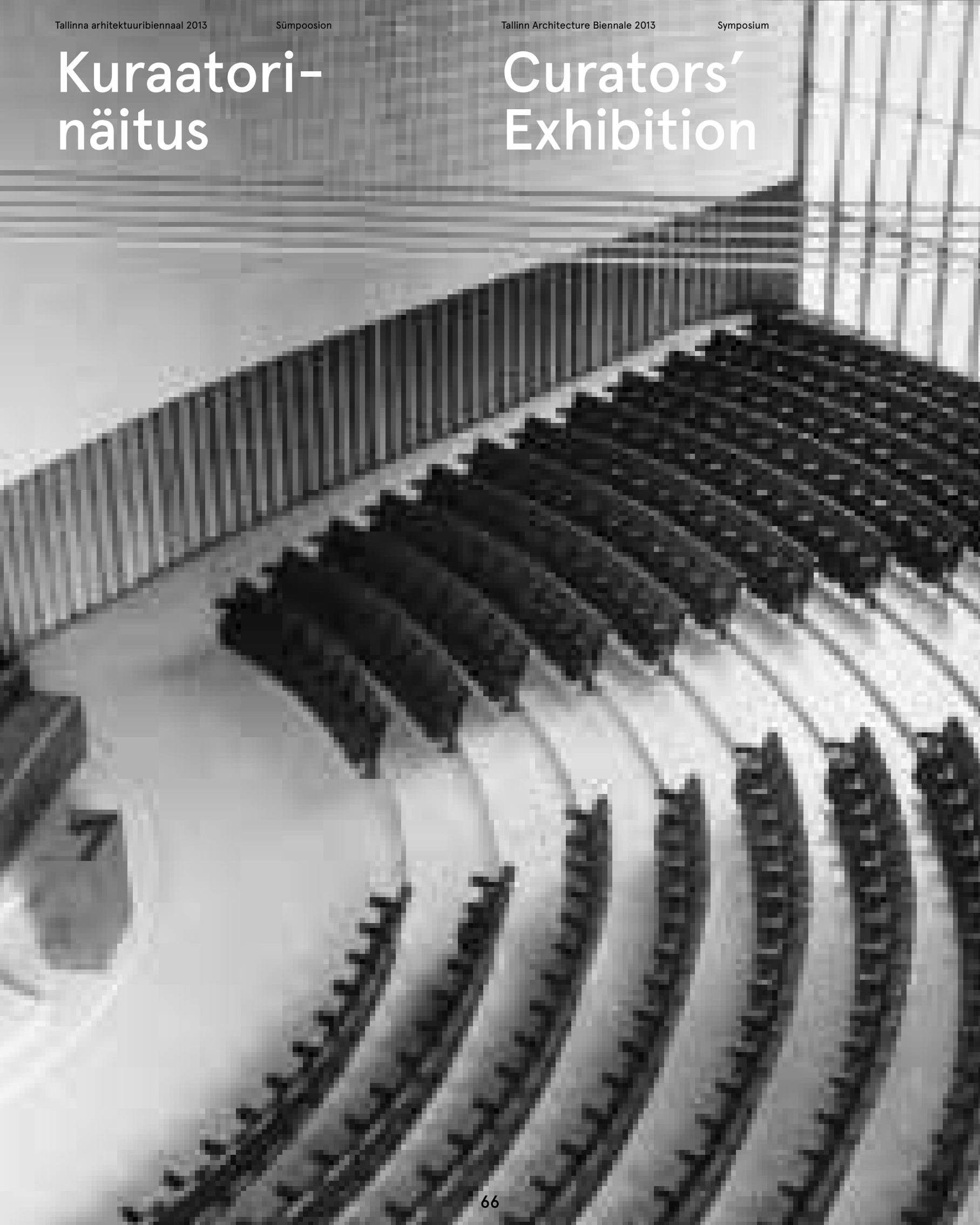
Tallinna arhitektuuri biennaal 2013

Tallinn Architecture Biennale 2013

Kuraatori- näitus

Curators' Exhibition

Kalevi Spordihall

Kunagi paiknesid praeguse Kalevi Spordihalli asukohal veski ja selle paistik, mida varustas veega Ülemiste järvest alguse saanud Härjapea jõgi. Linnavalitsuse korraldusel täideti 200-meetrine veekogu aastail 1910–1911 Estonia rahvuskooperi ehitamise käigus vundamendiaugust saadud pinna-sega, mille alale rajati 1913. aastal Tallinna esimene jalgpallistaadion.

Samale asukohale projekteerisid arhitektid Peeter Tarvas ja Uno Tõlpus Kalevi Spordihalli, mis avati pidulikult 24. novembril 1962. Tollal oli Kalevi Spordihall esimene polüfunktsionaalne hall Eestis. Spordihall on tuntud korvpalliareenina, kuid seal tegeletakse ka kergejõustikuga. Spordihalli nimi "Kalev" on pärit seda haldavalt Kalevi spordiseltsilt.

Kesklinna kalmistut ümbritsevasse parki rajatud spordihalli arhitektuuri määrab 1960. aastatel aktuaalne modernistlik vorm. Spordihallil on poolsilindriline kuju, laekonstruksiooni kannavad kolme liigendina teras-kaared. Eri spordialade tarbeks vajadusel ümberkujundatava spordiareeni (26 x 83 m) mõlemal küljel astmeliselt tõusvad tribüünid mahutavad 4500 pealtvaatajat. Spordihall on paigutatud parki vabalt ja lihtsate vahenditega – eri värvi tellistest triibustus, asümmeetriline kassade ja korstna kujundus ning paigutus – saavutati õhuline ilme. Efektse lõpetuse annab majale Valli Lember-Bogatkina ja Margareta Fuksi sportlasi kujutav karmis stiilis grafiit. Sellel on näha tol ajal kuuma teemat – aatomi, elektronide või sputnikulennu trajektoorist-dünaamikast inspireeritud võimleja linti, mis eestlastele tähistas enne sõdagi populaarset naisvõimlemise traditsiooni, ideoloogidele aga uudse spordialana vene iluvõimlemise rahvusvahelist edu. Tervitatav oli ka meesballurite motiiv, sest 1960. aastatel olid eestlased nii korv- kui ka võrkpallis NSVL-i parimad. Nii avaldub siin tollasele kultuurile omane mitmetähenduslikkus, ridade vahelt lugemise oskus.

Sel ajal, kui Kalevi Spordihall oli Tallinna suurimaid saale, korraldati seal lisaks spordivõistlustele ka näiteks tantsuturniire, moedemonstratsioone ja muid meelelahutusüritusi. Nõukogude ajal seisid inimesed tundide kaupa piletisabas, et pääseda Kalevi korvpallimeeskonna mängule Nõukogude Liidu meistrivõistlustel. Praegugi on peamine rahva saali tooja korvpall.

Täna võib ümber Kalevi Spordihalli jalutades tema nukra välimuse tõttu tekkida kahtlus, kas hoones käib elu või on see maha jäetud. Õnneks kasutatakse spordihalli ka tänapäeval messide, kontsertide ja treeningute tarbeks. Kalevis on saalisistujatel erakordne tunne olla võistluste ajal justkui üks meeskonnast. See kogemus on võimalik tänu tribüünide asetusele – publiku istekohad ei ole mitte kõrgel ja kaugel spordiplatsist, vaid esimesed tribüüniread asuvad mängijatega samal tasandil.

Kokkuvõtte Liis Uustali koostatud arhitektuuriajaloolisest ülevaatest, mis valmis jaanuaris 2013 toimunud Tallinna arhitektuuri biennaali teemalises töötoas Eesti Kunstiakadeemias.

Kalev Sports Hall

Since the 13th century, a mill and millpond fed by water from the Härjapea River, which flowed down from Lake Ülemiste, were located on the site of what is now Kalev Sports Hall. By order of the municipal government, the 200-metre body of water was filled with soil taken from the foundation pit that was dug while building the Estonia National Opera House in 1910–1911. Tallinn's first football stadium was built on the filled millpond in 1913.

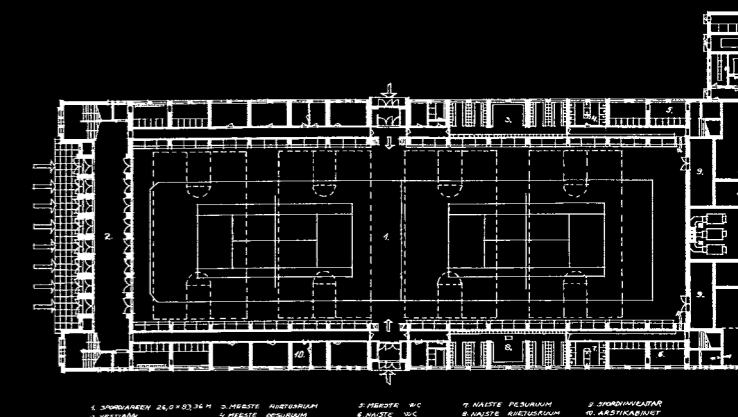
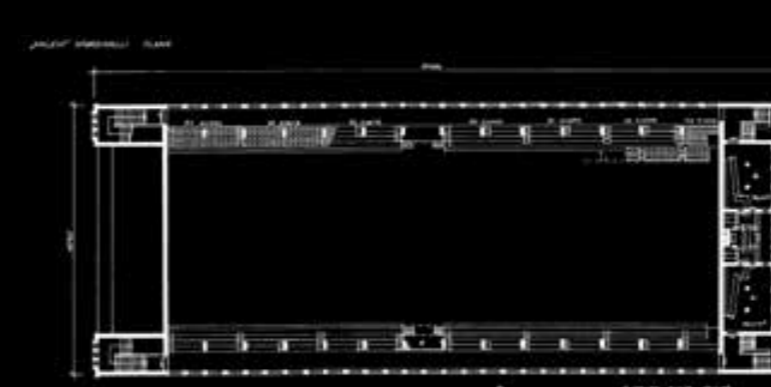
Architects Peeter Tarvas and Uno Tõlpus designed the Kalev Sports Hall on that same location, and the structure was given a grand opening on 24 November 1962. At that time, Kalev Sports Hall was the first poly-functional hall in Estonia. The hall was renowned as a basketball arena, but athletes also engaged in track sports there. The hall's name "Kalev" originates from the Kalev Sports Club, which administered it: the club was founded in 1901 already, and currently unites ten regional Kalev sub-clubs as well as 18 sports clubs.

A modernist form relevant in the 1960's determines the architecture of the sports hall, which was constructed in a park surrounding the Siselinna (Inner City) Cemetery. The hall is semi-cylindrical, and the ceiling construction is supported by three steel arches functioning as joints. Bleachers seating 4500 spectators rise up on both sides of the sports arena (26 x 83 m), which can be rearranged for different sports (or parallel events) when necessary. The sports hall is situated freely in the park, where an airy appearance was achieved using simple measures such as different-coloured brick stripe patterns, and asymmetrical design and placement of the ticket booths and chimney. An sgraffito depicting athletes, made in a rough style by Valli Lember-Bogatkina and Margareta Fuks, gives the building an effective finish. A hot topic of the time can be seen in that depiction – a gymnast's ribbon inspired by the trajectory and dynamics of the flight of an atom, electron or Sputnik. For Estonians, this signified the tradition of women's gymnastics, which was popular during the time of the first independent Estonian republic; but for ideologists, it stands for the international success of Russian gymnastics as a novel field of sports. The motif of male ball players was also welcomed because in the 1960's, Estonians were the best in the USSR in both basketball and volleyball. Thus, the polysemy characteristic of culture at the time is expressed here: an ability to read between the lines.

While Kalev Sports Hall was one of Tallinn's largest arenas, occasions organised there in addition to athletic competitions included, for example, dance tournaments, fashion shows, and other entertainment events. During Soviet times, people queued for hours to acquire tickets to see the Kalev basketball team play in the Soviet Union championships. Even today, basketball is the main draw to the hall.

Due to the Kalev Sports Hall's forlorn appearance, one can suspect when walking around it: is this structure in use or it has been abandoned? Luckily, the hall is also currently used for fairs, concerts, and practices. During competitions, spectators in Kalev have the special feeling of almost being a member of the team. This experience is possible thanks to the placement of the bleachers – the audience's seats are not high and far from the court: rather, the first rows are located on the same level as the players.

Summary of the architectural historical overview compiled by Liis Uustal during the Tallinn Architecture Biennale workshop at the Estonian Academy of Arts in January of 2013.

Address: Juhkentali tänav 12, Tallinn
 Architects: Peeter Tarvas ja Uno Tõlpus
 Projekteerimise aasta: 1956
 Valmimise aasta: 1962
 Peamised gabariidid (m): 105 m x 40 m
 Korruselisus: 2
 Funktsioon: sport, meelelahutus

Address: Juhkentali tänav 12, Tallinn
 Architects: Peeter Tarvas and Uno Tõlpus
 Designed: 1956
 Year of completion: 1962
 Main area (m): 105 m x 40 m
 Number of storeys: 2
 Function: sports, entertainment

Fotod ja joonised: Arhitektuurimuuseum

Photos and drawings: Arhitektuurimuuseum

Arhitektuur tõlkes

Pavle Stamenović, Jelena Mitrović, Davor Ereš

1

Väljaspool esteetika piire ja innustatuna uuest materiaalsusest püüdes modernistlik arhitektuur tõeliselt planeeringu avatuse poole. Pärast 20. sajandi seinteta arhitektuuri nägemuste elluviimist saavutati läbi-paistvus disaini võtete kaudu. Uus arhitektuur nägi ette fassaadi kadumise, nii et loodus ja tehnoloogia sulasid üheks. Veidi hiljem aga läks niisugune laiahaardeline käsitlus kaotsi modernistliku poliitika raamistikus.¹ Seega taandus modernsuse struktuuraalne võim modernistlikule stiilile. Sellele viidates leiame, et Kalevi spordihalli seinad ja silindriline kuppel ei olnud veel kunagi nii läbipaistmatud ja tuhmid kui pärast nende esindatava ideoloogia kokkuvarisemist.

Kalevi spordihalli avatuse esiletoomisega taastub modernistliku planeeringu avatud lähtealus. Meie arvates on Kalevi spordihalli seinad ja kuppel (mis ümbritsevad spordiväljakut avalikus pargis rohkem kui poole sajandi jooksul) anakronistlikud ning nende raskus ja tihkus peaksid kaduma. Ajaline kaugus ideoloogilisest raamistikust, milles hoone rajati, käivitab selle muutumisvõime. See on võimalus tuua esile avatud planeering, muuta see sõna otseses mõttes avatuks. Hoone maht haihtub, jättes ruumielemendid hõljuma roheline kohale, hõivates maapinnatasandi nende ümber ning kasutades ruumi sujuva ja katkematu substantsina. Põhinedes mõnel lihtsalt kärpel, püüab projekt „Arhitektuur tõlkes“ kaotada tummise mahu, ilma et seejuures häviks arhitektuuriline idee.

Projekti üks peamisi huve on algatada arutelu varasemate arhitektuuriliste kontseptsioonide ümbermõtestamiseks, lähtudes tänapäevast kriitilisest vaatepunktist. Kaasates avatuse, liikuvuse ja voolavuse ideaalid, püüab „Arhitektuur tõlkes“ leida selle konkreetse koha modernistlike mõtteviiside hulgas.

2

Jätkem kõrvale Kalevi spordihalli ajalooline taust, hoolimata selle tähtsusest, sest just spordihalli tüpologia on hoone arhitektuurilise olemuse seisukohalt määrav. Kalevi spordihalli näol on tegu pikisuunalise hoonega, kus spordiplatsid ja tribüünid on paigutatud pikuti – mis eristab seda spordihoone üldisest tüübist. Väljaku selge pikisuunalisuse ja tribüünide tõstmise maapinnast kõrgemale määravad spordihalli mõõtmed. Esile tooduna saavutab spordihalli sisemus ruumilise avatuse ja programmilise potentsiaali veel mitmesuguste muude tegevuste jaoks lisaks nendele, mille on eelnevalt määratlenud olemasolev arhitektuur.

Me otsime vaatenurka, milles peitub hoone modernsus. Meie ettepanek näeb ette katkematu maapealse tasandi kujundamise, „koo-rides maha“ olemasoleva struktuuri seinad ja katuse ning samuti muud piirangud, mis määratlevad vormi, stiili ja tähendust. Teisisõnu on meie eesmärgiks paljastada hoone asukad maapinnale, taevale ja ajale, transleerides² struktuuri praegusesse hetkesse.

¹ Poliitika all peame silmas vahemikku, mis jääb modernsuse arhitektuurilise mõiste ja modernistliku kavandi elluviimise vahele, ükskõik kas modernistlik mõtteviis avaldus kapitalismi või kommunismi tingimustes.

² Eukleidilises geometrias tähendab translatsioon funktsiooni, mis määratleb liikumise distantsi ja suuna kaudu. Seda võib tõlgendada kui konstantse vektori lisamist igale punktile või esialgse koordinaatide süsteemi nihutamist.

Architecture in Translation

Pavle Stamenović, Jelena Mitrović, Davor Ereš

1

Beyond the bounds of aesthetics, empowered by the *new materiality*, the modern project was truly striving for the openness of the plan. From today's perspective, since the visions of wall-free architecture of the 20th century unfolded in reality, transparency was being realised through design. The new architecture envisaged the disappearance of the façade, creating an overlap of nature and technology. But shortly afterwards, this inclusive prospect of modernity got lost in the frameworks of modernist politics.¹ Thus, the structural power of modernity was reduced to the modern style. As a reference to this, we assume that the walls and the cylindrical dome of Kalev Sports Hall were never as opaque and dull as after the ideology they represented broke down.

Exposing the openness of Kalev Sports Hall will hereby re-establish the open ground of the modern project. We assume that the walls and the dome of Kalev Sports Hall (that enclosed the sports field in the public park for over half a century) are anachronistic and their weight and solidness should disappear. The temporal distance from the ideological framework in which the building was conceived unlocks its potential to alter. This is an opportunity to expose the *open plan*, to make it literally open. The volume will vanish, leaving spatial elements to float over greenery, appropriating the ground plane around them and embodying space as a smooth continuous substance. *Architecture in Translation*, based on few simple cuts, aims at making the solid volume *disappear* so that the architectural idea doesn't vanish.

The crucial interest of this project is to initiate a discussion on reconsidering former architectural concepts from a contemporary critical position. *Architecture in Translation* aims to locate this particular *place* inside the modern idea by engaging the ideals of openness, movement and fluidity.

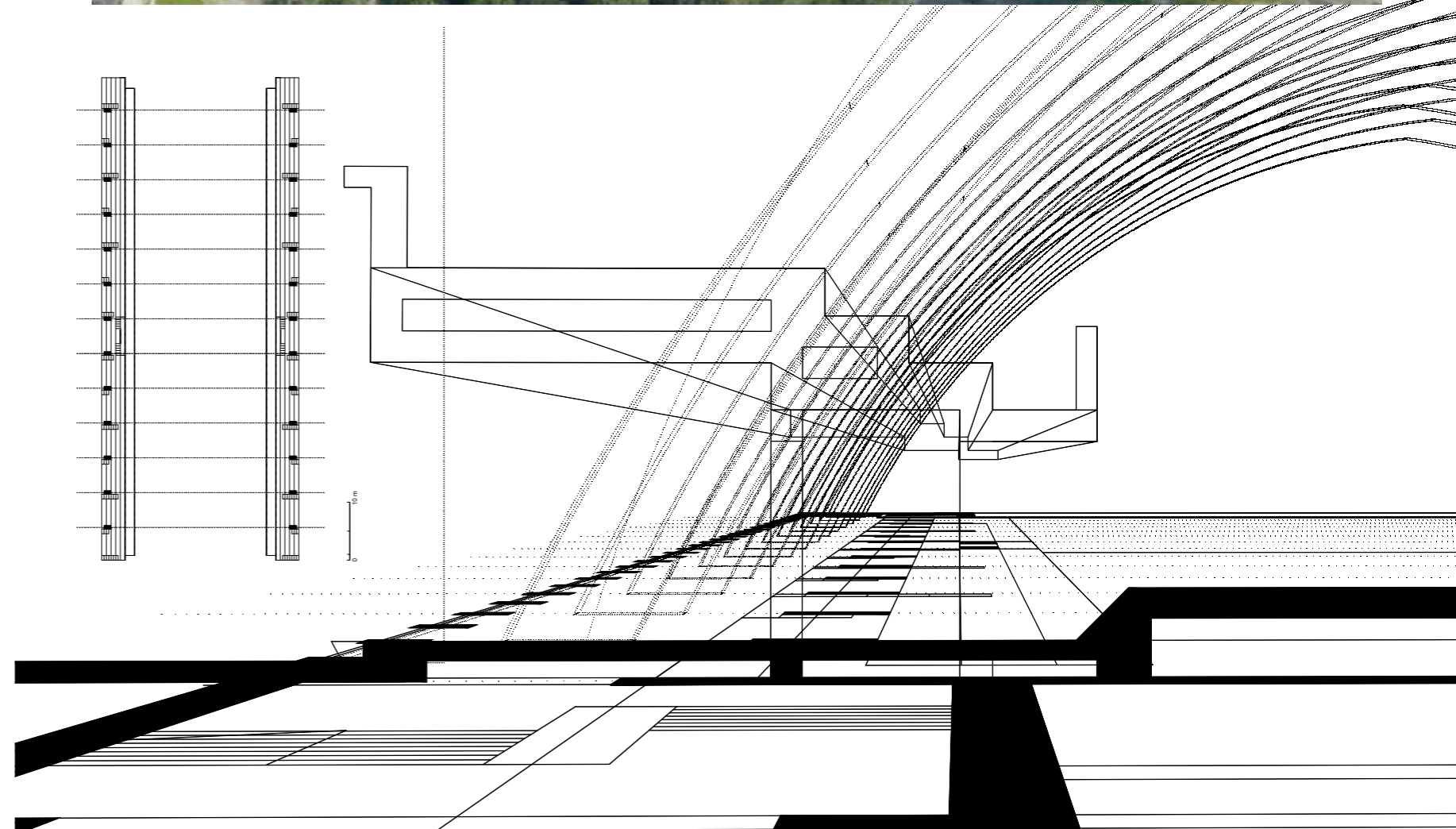
2

Let us leave the historical background of Kalev Sports Hall aside, despite its relevance, since it is the typology of a sports hall that prevails as being crucial for the architectural character of the building. Kalev Sports Hall is a longitudinal building with courts and grandstands distributed lengthwise – making it different from the generic type. The distinct longitudinal character of the field and elevated position of the grandstands is established through the dimensions of the hall. Once exposed, the inner space of the sports hall will gain spatial openness and programmatic potential for a variety of activities in addition to those predefined by the existing architecture.

We are looking for a perspective in which the modernity of the building resides. We suggest evoking the continuous ground plane by “peeling off” the walls and the roof of the existing structure, as well as other barriers that presume form, style and meaning. In other words, our aim is to expose the inhabitants of the building to the ground, the sky and time by *translating*² the structure into the present moment.

¹ By politics, we consider the span between the architectural concept of modernity and the realisation of the modern project, whether the modern idea unfolded within capitalism or communism.

² In Euclidean geometry, by definition, translation is a function that defines movement through distance and direction. It can be interpreted as adding a constant vector to every point of relation or as shifting the origin of the coordinate system.

Translatsioon tähendab liikumist. Mõistmaks mis tahes arhitektuurilist ideed kõige täielikumal kujul, on vaja paratamatult liikuda varasema arhitektuurilise püüdluse juurest tänase päeva oludesse. „Arhitektuur tõlkes“ näeb translatsioonimeetodit vahendina, mille abil esitada Kalevi spordihalli arhitektuuri ruumilisus selle tänapäevases kontekstis ja tänapäevaste potentsiaalidega. Translatsiooni tajutakse seega protseduurina, mis võimaldab arhitektuurilise keha ja mõtte liikumist. Selle ruumilise vahendi käivitamisega muudetakse objekt ajale vastuvõtlikuks. Niisugune lähtepunkt kujundab uue arhitektuurilise tunnetuse.

Kalevi spordihalli kavandatud uus ilme on olemasolevast objektist vähemalt 60% õhulisem. Selline kahanduse mõju on translatsiooni otsene tagajärg. Translatsioon ja kahandamine tõstatavad küsimusi seoses arusaamaga skaalast, piiridest ja eesmärgist. „Arhitektuur tõlkes“ püüab avardada fenomenoloogilist lähenemisviisi üksikule arhitektuuriobjektile, tekitades võimaluse leiutada stiilivaba hõljuv vorm, mis on avatud tänapäeva linna- ja loodusmaastiku ruumilistele ning programmilistele tingimusele.

3

Projektiga „Arhitektuur tõlkes“ püütakse eemaldada Kalevi spordihallilt selle arhitektuuriline stiil ja paljastada hoone arhitektuuri põhi-olemus. Kontseptsioon põhineb ulatuslikul läbipaistvusel, kus kuju (idee) teleneb mõõtmetest. Sisearhitektuuri struktuur taasesitatakse, teisendades detailide mitmekesisuse mõõtmetesse, vältides keerukust ning taandades elementide hulga pindadeks ja joonteks. Struktuuril on pidepunktid ainult seoses olemasoleva kestaga. Struktuuri elemendid kujutavad endast mõõdetavaid kaugusi: pikkust, laiust ja kõrgust. Tribüünide ilmumine muudetud asukohas, ent samades mõõtmetes ja proportsioonides, kujundab teise taustsüsteemi, mis võimaldab vaatajatel ja võistlejatel tunnetada positsioone ja ruumi, just nagu poleks Kalevi spordihalli seinu ja kuplit kunagi olnudki. Tekitades elementide positsioonide ringluse, soovime uurida tuntu ja tundmatuid kaugusi ning muuta arhitektuuriobjekti olemasolevat kuju.

Kõrgemale tõstetud tribüünid, mis on lükatud spordihalli suletud ruumist vabasse õhku, muutuvad struktuuriks, mis on avatud igapäevaelu oludele. Hõljuvad tribüünid kopeerivad algsete tribüünide täpset geometriat ja seega ka ruumisuhteid. Kaks 80 meetri pikkust ja 24 meetri laiust tribüünirida on tõstetud maapinnast kõrgemale nelja platvormi abil, mille kõrgus on 2 kuni 3,2 meetrit. Tribüünid võimaldavad vaatajatel ühtaegu kogeda tänapäeva linnamaastikku ja planeeringu avatust.

Pavle Stamenović, Jelena Mitrović ja Davor Ereš nimetavad end poole kohaga arhitektideks. Nad on mõned aastad tagasi lõpetanud koos Belgradi Ülikooli arhitektuuriteaduskonna, kus nad nüüd doktoritöödega ja õppejõu assistentidena jätkavad. Nad on osalenud oma loomingu 2008. aasta Veneetsia arhitektuuri biennaalil ja mitmetes uurimuspõhistes projektides ning juhendanud Pilve töötuba 2011. aastal Cadizis ja Mõõtkava töötuba 2012. aastal Helsingis.

To translate is to move. In order to grasp any architectural idea to its fullest, it is inevitable to move from the state of the former architectural ambition to the state of today's contingency. *Architecture in Translation* sees the method of translation as a tool to expose the envisioned spatiality of the architecture of Kalev Sports Hall in its contemporary context and potential. Translation is therefore perceived as a procedure that enables thought and the movement of an architectural body. By utilising this spatial tool, the object is exposed to time. This departure provokes a new sense for architecture.

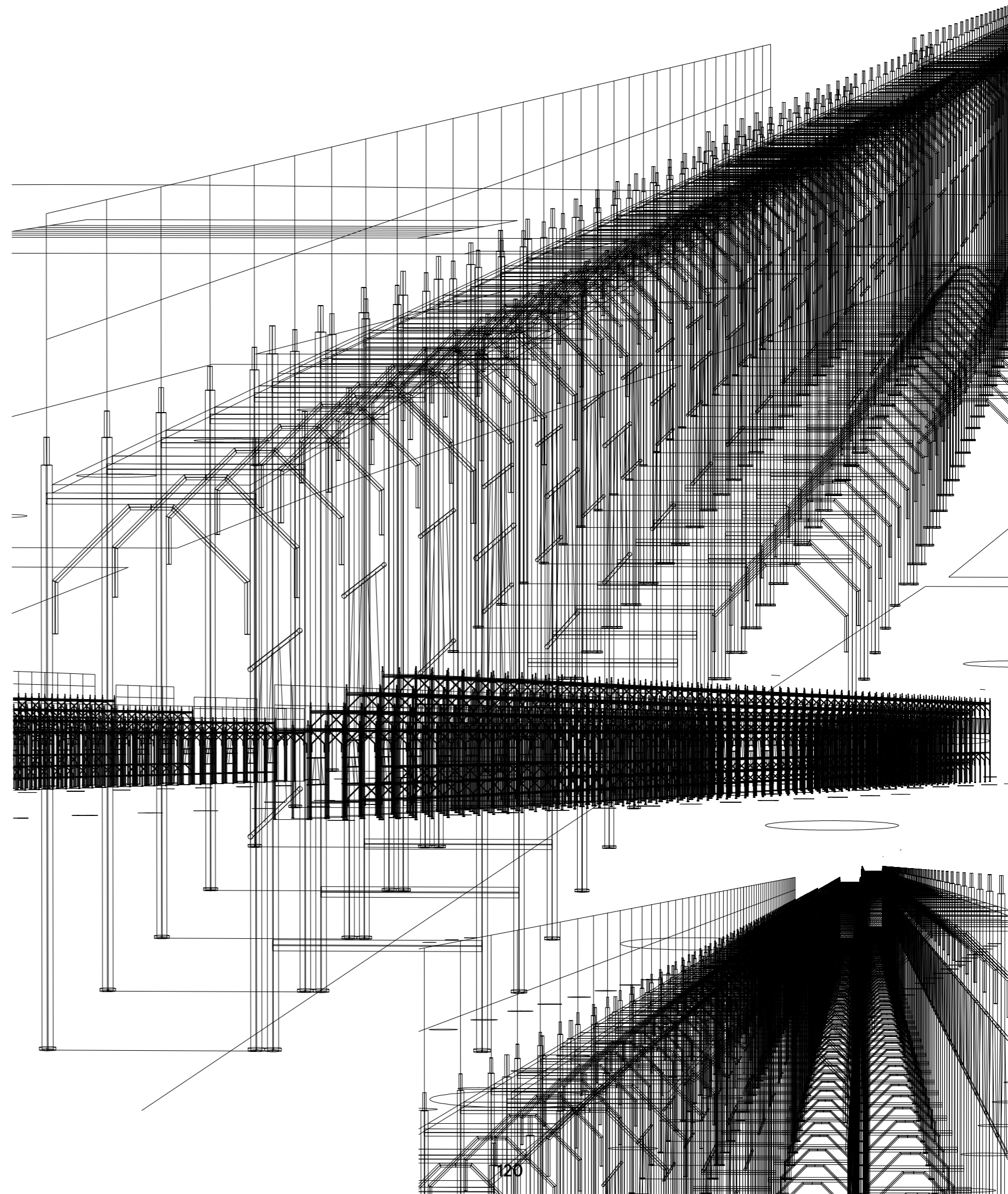
The proposed appearance of Kalev Sports Hall is at least 60% lighter than the existing object. This effect of reduction is a direct consequence of translation. Translation and reduction raise questions about the notions of scale, boundaries and purpose. *Architecture in Translation* aims to extend the phenomenological approach to a single object of architecture by creating a possibility to invent a style or free-floating form open to the spatial and programmatic contingencies of the current urban-natural landscape.

3

The aim of *Architecture in Translation* is to strip Kalev Sports Hall of its architectural style and expose the bare nature of architecture. The concept is based on transparency of scale where the shape (idea) is derived from dimensions. The structure of the inner space is reproduced, abstracting the variety of details into dimensions, avoiding complexity and reducing elements into surfaces and lines. The structure has points of reference only in relation to the existing shell. The elements of the structure are measurable distances: lengths, widths and heights. The appearance of the grandstands in another location in the same dimensions and proportions establishes *another system of reference* – one that enables spectators and participants to sense positions and space in a way that the walls and the dome of Kalev Sports Hall never existed. By establishing the velocity of the positions of elements, we want to examine the known and the unknown distances and invert the existing image of the object of architecture.

The elevated grandstands, translated from the closed space of the sports hall to open air, become structure exposed to the contingencies of the everyday. The floating grandstands copy the exact geometry and thus the spatial relations of the original grandstands. The installation consists of two rows of grandstands and is 80 m long, 24 m wide and elevated off the ground by four platforms, the height of which ranges from 2 to 3.2 m. The grandstands enable spectators to simultaneously experience the contemporary urban landscape and the projection of the open plan.

Pavle Stamenović, Jelena Mitrović and Davor Ereš call themselves part-time architects. They graduated together a few years ago from the Faculty of Architecture, Belgrade University, where they now continue as PhD students and TAs. They have exhibited their work at the 2008 Venice Architecture Biennale, collaborated on a number of research-based projects and tutored the Cloud workshop in Cadiz in 2011, and Scale workshop in Helsinki in 2012.

Sisukord

Üldinfo & sümposioon	1
Tallinna arhitektuuri biennaal 2013	3
Kadri Klementi , Tallinna arhitektuuri biennaal 2013: Taaskasutades nõukogude ruumipärandit	5
Mait Väljas , Nõukogude ruumipärandi (taas)kasutamise KKK: kosmeetika, kirurgia ja kontekst	7
Sümposioonil esinejad	10
TAB 2013 kava	13
Andres Kurg , Arhitektuuri kõrval: kriitilised arhitektid Tallinnas ja Moskvas hilissotsialistlikul perioodil	17
Petra Čeferin , „Võimatuse“ utopia	27
Arutelu Petra Čeferini, Andres Kure ja Łukasz Wojciechowski	37
Robert K. Huber , Betooni valatud <i>performance</i> . Pärand ja jäägid	43
Pier Vittorio Aureli , Vabriku tagasitulek	49
Vestlusring Pier Vittorio Aureli, Robert K. Huberi ja Olga Maria Hungariga	57
Kuraatorinäitus	65
Aet Ader , TAB 2013 kuraatorinäitus „Taaskasutades nõukogude ruumipärandit“	67
Mart Kalm , Sile, aga pragudega	69
Tomomi Hayashi , installatsioon „TABi trepp“ Välisministeeriumi hoone	76
raumlaborberlin , Monument avalikule hetkele	78
Tallinna Postimaja	84
Sotamaa , Üleskutse mõistlikkusele	92
Projekteerijate maja	92
3+1 arhitektid , PM	98
Lasnamäe korterelamu	98
Dorte Mandrup Arkitekter , Uus mitmekesisus	102
ABC-5 Mustamäe V mikrorajooni keskus kauplusega: Kännu Kukk	102
EXYZT , METEOR	106
Tallinna Olümpiapurjespordikeskus	106
Łukasz Wojciechowski , Pirita TOP sillana	110
Mustamäe 1-464 tüüpi kortermaja	110
Benjamin Dillenburger , Kõik, mis on tahke, muutub liivaks	114
Kalevi Spordihall	114
Pavle Stamenović, Jelena Mitrović, Davor Ereš , Arhitektuur tõlkes	120
Kino Kosmos	120
Vladimir Frolov, Aleksei Levčuk , Eimillegi teater ja superkonsool	126
Narva maantee	126
KUU arhitektid, KAVAKAVA, Eik Hermann , Uus-Holland	130
Balti jaama linnalähedaste rongide ootepaviljon	130
Dogma , Ela igavesti: Vabriku tagasitulek	138
Lillepaviljon	138
Salto arhitektid , Floorshow	145
Gregor Taul , Tuntud utoopilised olendid	145

Table of Contents

General Info & Symposium	1
Tallinn Architecture Biennale 2013	3
Kadri Klementi , Tallinn Architecture Biennale 2013: Recycling Socialism	5
Mait Väljas , (Re)using Soviet Architecture: Cosmetics, Surgery and Context	7
Speaking at the Symposium	10
TAB 2013 Schedule	13
Andres Kurg , Alongside Architecture: Critical Architects in Tallinn and Moscow in the Late Socialist Period	17
Petra Čeferin , Utopia of the ‘Impossible’	27
Discussion with Petra Čeferin, Andres Kurg and Łukasz Wojciechowski	37
Robert K. Huber , A Concrete Performance – Heritage and Leftovers	43
Pier Vittorio Aureli , The Return of the Factory	49
Discussion with Pier Vittorio Aureli, Robert K. Huber and Olga Maria Hungar	57
Curators’ Exhibition	65
Aet Ader , TAB 2013 Curators’ Exhibition: Recycling Socialism	67
Mart Kalm , Smooth but with Cracks	69
Tomomi Hayashi , Installation TAB Stairs	76
Ministry of Foreign Affairs Building	78
raumlaborberlin , Monument to a Public Moment	84
Tallinn Central Post Office	84
Sotamaa , Appeal to Reason	92
Architects’ and Engineers’ Building	92
3+1 architects , PM	98
Lasnamäe Apartment Building	98
Dorte Mandrup Arkitekter , New Diversity	102
ABC-5 Mustamäe Micro-District V Centre with Shop: Kännu Kukk	102
EXYZT , METEOR	106
Tallinn Olympic Yachting Centre	106
Łukasz Wojciechowski , Pirita TOP as a Bridge	110
Mustamäe Apartment Building	110
Benjamin Dillenburger , All That Is Solid Turns into Sand	114
Kalev Sports Hall	114
Pavle Stamenović, Jelena Mitrović, Davor Ereš , Architecture in Translation	120
Cinema Kosmos	120
Vladimir Frolov, Alexey Levchuk , Theatre of Nothing and Superconsole	126
Narva Road	126
KUU architects, KAVAKAVA, Eik Hermann , New-Holland	130
Baltic Station Waiting Pavilion for Commuter Trains	130
Dogma , Live Forever: The Return of the Factory	138
Flower Pavilion	138
Salto Architects , Floorshow	145
Gregor Taul , Known Utopian Beings	145

TAB 2013 fotodel	161
Visioonivõistlus	177
Karin Tõugu , Väike-Õismäe visioonivõistlus: mida teha ideaalse ideega?	180
Epp Lankots , Väike-Õismäe elamurajoon Tallinnas	184
Inga Raukas , Pilgud minevikulinna tulevikku	185
TAB 2013 visioonivõistluse võidutööd	190
I koht – Dynamo	194
II koht – Anamorfoosis	198
III koht – F23	203
Äramärgitud tööd	221
Kuraatorite valik	221
Intervjuu visioonivõistluse võitjatega	241
Tihe tühjus kui linnaliku keskuse looja	251
Regina Viljasaar , Visioonivõistluse järel	257
Arhitektuurikoolide näitus	257
Kaidi Õis , n+1 meetodit ehk kolleksioon tulevikuarhitektuuri võimalustest	258
École Spéciale d’Architecture, Prantsusmaa	260
Oslo arhitektuuri- ja disainikool, Norra	262
Eesti kunstiakadeemia arhitektuuri ja linnaplaneerimise osakond, Eesti	264
Strelka instituut, Venemaa	266
Viini rakendus kunsti ülikool, Austria	268
Pennsylvania ülikooli PennDesign-i uurimustööde stuudio, USA	270
Innsbrucki ülikooli eksperimentaalse arhitektuuri instituut ja REXILAB, Austria	272
Singapuri tehnoloogia ja disaini ülikool, Singapur	274
Tampere tehnikaülikool, Soome	276
Aalto ülikooli kunsti, disaini ja arhitektuuri kool, Soome	278
Corki arhitektuuriõppe keskus, Iirimaa	280
Milaano polütehnikumi arhitektuurikool, Itaalia	282
Melbourne’i kuningliku tehnoloogiainstituudi arhitektuuri- ja disainikool, Austraalia	284
Tehnikakõrgkool, Eesti	286
Martin Melioranski , Reportaaž ideede kaarelt	289

TAB 2013 in Photos	161
Vision Competition	177
Karin Tõugu , Väike-Õismäe Vision Competition: What to Do with an Ideal Idea?	180
Epp Lankots , Väike-Õismäe Housing District in Tallinn	184
TAB 2013 Vision Competition Winners	190
I prize – Dynamo	194
II prize – Anamorfoosis	198
III prize – F23	203
Honorary Mentions	221
Curators’ Choice	185
Inga Raukas , Glimpses into a City of the Past’s Future	241
Interview with the Winning Team, A Dense Void as the Foundation for an Urban Centre	251
Regina Viljasaar , After the Vision Competition	257
Architecture Schools’ Exhibition	257
Kaidi Õis , n+1 Methods, or a Collection of What the Architecture of Future Could Be	258
École Spéciale d’Architecture, France	260
Oslo School of Architecture and Design, Norway	262
Estonian Academy of Arts, Department of Architecture and Urban Design, Estonia	264
Strelka Institute, Russia	266
University of Applied Arts, Vienna	268
University of Pennsylvania, PennDesign Research Studio, USA	270
University of Innsbruck, Institute for Experimental Architecture, REXILAB, Austria	272
Singapore University of Technology and Design, Singapore	274
Tampere University of Technology, Finland	276
Aalto University School of Arts, Design and Architecture, Finland	278
Cork Centre for Architectural Education, Ireland	280
Politecnico di Milano, School of Architecture and Society, Italy	282
Royal Melbourne Institute of Technology, School of Architecture and Design, Australia	284
University of Applied Sciences, Estonia	286
Martin Melioranski , Report on the Arc of Ideas	289

TALLINNA ARHITEKTUURIBIENNAAL 2013:
Taaskasutades nõukogude ruumipärandit

TALLINN ARCHITECTURE BIENNALE 2013:
Recycling Socialism

TAB 2013 kataloog
TAB 2013 catalogue

Toimetajad / Editors:

Kadri Klementi, Aet Ader, Karin Tõugu,
Kaidi Õis

Väljaandja / Publisher:

Eesti Arhitektuurikeskus /
Estonian Centre of Architecture

Graafiline disain / Graphic design:
AKU

Keeletoimetus / Proofreading:

Katrin Hallas, Tiina Hallik, Vilve Torn,
re:finer tõlkebüroo

Tõlge / Translation:

Epp Aareleid, Adam Cullen,
Peeter Tammisto, re:finer tõlkebüroo

Kirjatüübid / Typefaces:

Apercu Pro

Paber / Paper:

115 g Munken Print Cream
115 g Arctic Volume White

© 2013 autorid / authors

TÄNAME / THANK YOU:

Andra Aaloe, Taavi Aas, Riin Alatalu,
Yoko Alender, Oliver Alver, Nele Aunap,
Mari Draba, Maria Freimann, Ene Golubeva,
Jörn Frenzel, Ljudimilla Georgijeva,
Olga Grigorjeva, Märt Haamer,
Anu Hallik-Jürgenstein, Eik Hermann,
Mari Hunt, Solveig Jahnke, Liina Jasmin,
Alvin Järving, Marek Jürgenson, Helle Kalda,
Mart Kalm, Juhani Kangilaski, Elina Kask,
Jarmo Kauge, Laur Kaunissaare,
Liina-Mai Kaunissaare, Elo Kiivet,
Kalle Komissarov, Kristjan Kongo, Erik Konze,
Katrin Koov, Argo Koppa, Liisa Koppel,
Mirjam Kristian, Eerik-Niiles Kross,
Andres Kurg, Kaija-Luisa Kurik, Olari Kärmas,
Tiina Kõõnmägi, Kaarel Künnap,
Alice Laanemägi, Sverre Laanjärvi,
Herikko Labi, Eeva-Maarja Laur,
Airiin Lehtmets, Margot Lindpere,
Kersti Luha, Arne Maasik, Ingrid Mald-Villand,
Tõnis Malkov, Ülar Mark, Mikk Meelak,
Martin Melioranski, Kersti Miller,
Eliisa Möistlik, Endrik Mänd, Kristel Niisuke,
Elen Nurme, Reet Otsepp, Peeter Pere,
Liina-Liis Pihu, Kristiina-Maria Ploom,
Tõnu Prööm, Mikk Pärdi, Eveli Raja,
Mari Rass, Maie Raud, Nora Reitel,
Kristiina Remmelkoor, Maret Sandrak,
Kaur Sarv, Kalev Sekk, Ahti Sepsivart,
Arto-Randel Servet, Kristiina Sipilgas, Liina
Soosaar, Jaak Sova, Oskar Stern,
Alar Streimann, Helen Sürje, Triin Talk,
Eva Tallo, Arno Tamm, Liisi Tamm,
Tanno Tammesson, Toomas Tammis,
Priit Tiimus, Siim Tiisvelt, Villem Tomiste,
Karl Toomet, Tõnu Tunnel, Anett Tõnismäe,
Heikki Tõugu, Katri Tõugu, Liis Uustal,
Siim Vaher, Liis Vahter, Ingel Vaikla,
Liina Vaino, Katerina Veerde, Valter Võhma,
Aivi Võsa, Mait Väljas, Andreas Wagner.

Tallinna Linnaplaneerimise Amet, Haabersti
Linnaosa Valitsus, Mustamäe Linnaosa
Valitsus, Poola saatkond, Sadolin, Matek,
K-Rauta, Europark, Janere, Toftan, Raitwood,
Linnalabor, installatsiooni LAUD meeskond,
Avatud Ateljeed, Disainiöö.

WHY CARMEN GROUP SUPPORTS TAB:

The environment in which we live does
have an influence on us all. As part of the
environment the food we consume has
an impact on us every day. Aesthetics and
well-being are important in both occasions.

Carmen Group is focused on improving a
food world, but similarly we care for our
environment. Therefore Carmen Group
wishes to support TAB. Our goal is to im-
prove our everyday surroundings and quality
of life.

Carmen Group operates in Estonian
restaurant and catering market since 1997.
We have 4 restaurants – RIBE, Cru, Platz
and fish restaurant City Marina. Carmen Ca-
tering is the best known and most reliable
catering company in Estonian market.

We are passionate about food and about
the significance of the quality of our every-
day food.

WHY VELUX EESTI OÜ SUPPORTS TAB:

VELUX Eesti OÜ has been promoting Estonian
architecture for years collaborating both
with architects and builders as well as with
final customers. We are supporting the Tal-
linn Architecture Biennale as we want to help
promoting local architectural culture and
bring it closer to the city's residents as well
as to promote the importance of daylight.

The aim of our products is to give priority to
good architecture and sustainable building
techniques. For example, we organize inter-
national daylight symposiums and conduct
competitions for architecture students. We
have also built low-energy houses in differ-
ent European countries for testing.
Light is important for everyone. For us as
a company providing daylight solutions it is
important to be in contact with inspirational
thinking and to maintain a close dialogue
with the architects of future generations.

VELUX is a global company with a vision of
ensuring daylight, fresh air and good quality
of life – these benefits are being enjoyed
in millions of homes all over the world. The
product catalogue of VELUX includes a wide
range of roof windows as well as solutions
for flat roofs. www.velux.ee

INSTITUTSIOONID / INSTITUTIONS

ARHITEKTUURI
ESTONIAN CENTRE
OF ARCHITECTURE
KESKUS

TUMMA

KULTUURIMINISTEERIUM

EAI EESTI ARHITEKTIDE LIIT
UNION OF ESTONIAN ARCHITECTS

EESTI KULTUURKAPITAL

SPONSORS / SPONSORID

VELUX

TALLINK Hotels

CARMEN GRUPP

OVERALL APPROACH

puuinfo

PARTNERID / PARTNERS

Hals Interiors

MOODNE VALGUSTUS

sapa:

CRAMO

ESPAK
EESTI ENTSUMATERIAALKAUPLUSTE NETI

TOETAJAD / SUPPORTERS

EESTI KUNSTIAKADEEMIA **VÄLISMINISTEERIUM**

HASARTMÄNGUMAKSU NÕUKOGU **DELFI** **SILMAN**

Kingdom of the Netherlands **PAGARI ONE**

valgusklub **Embassy of the United States of America** **manometr entertainment**

ISBN: 978-9949-9182-5-6

